

Міністерство освіти і науки України

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин

І. С. Монолатій

ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ

**(програма курсу, тематика лекційних та семінарських занять, завдання для
самостійної роботи, програмові вимоги)**

Навчально-методичний посібник
для студентів спеціальностей «політологія», «міжнародні відносини»
(освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»)

Івано-Франківськ
2017

ББК: 66.0

УДК: 91

М – 77

Політична географія (програма курсу, тематика лекційних та семінарських занять, завдання для самостійної роботи, програмові вимоги): Навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей «політологія», «міжнародні відносини» (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр») / Монолатій Іван Сергійович (укл.). – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2017. – 46 с.

Укладач:

Монолатій І. С., доктор політичних наук, професор кафедри політології Інституту історії і політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рецензенти:

Гон М.М., доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету;

Липчук О.І., кандидат політичних наук, викладач кафедри політології Інституту історії і політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Навчально-методичний посібник з курсу «Політична географія» містить пояснювальну записку, тематичну структуру курсу, перелік питань, які розглядаються у рамках лекційних та семінарських занять, програмові вимоги, перелік визначень та понять навчального курсу, завдання щодо характеристики держав світу з використанням карти.

© Монолатій І.С., 2017.

© ПНУ ім. В. Стефаника, 2017.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Політична сфера суспільства була і є вагомим чинником у етнонаціональних взаєминах упродовж ХХ – на початку ХХІ ст., що свідчить про їхню тісну взаємозалежність. Однак співвідношення етнонаціональної і політичної сфер суспільства ніколи не було простим, зумовлюючи не лише низку суперечностей, але й конфліктних ситуацій. У більшості випадків етнополітичні процеси стали джерелом конструктивного державотворення, прогресу, оновлення суспільства на демократичних засадах та його культурного піднесення. Тому взаємовідносини етнонаціональної і політичної сфер, залежно від їх характеру, поєднують і конструктивний потенціал, і небезпеки дестабілізації, породжуючи необхідність їхньої оптимізації.

Неупереджене вивчення політичних проблем міжнародних систем та глобального розвитку передбачає, що будь-яка поліетнічна держава потребує вироблення продуманої й ефективної державної етнополітики з урахуванням уроків і негативних тенденцій, що мали місце в минулому. Політичні чинники є істотними і для життєдіяльності етнонаціональних спільнот і груп, і у розвитку політичних процесів, а територія є і середовищем їхньої діяльності, і середовищем впливу на процеси взаємодії, а також сферою впливу на процеси державної політики.

В Україні з самого початку проголошення незалежності майже усі політичні сили та державні структури розуміли актуальність конструктивного впливу на етнонаціональну структуру суспільства з метою узгодження інтересів усіх суб'єктів етнополітичних взаємин, формуючи інституційні, правові, політичні та соціально-культурні засади державної регіональної політики. З цією метою розробляли як її концептуальні засади, так і прикладні аспекти.

Здійснення зовнішньої і внутрішньої політики Україною не може не спиратися на позитивні загальноєвропейські стандарти, підґрунтя яких було закладено у ХХ ст. Але тут слід зробити застереження, що у європейській практиці регіональних етнополітичних конфліктів накопичено як позитивний, так і негативний досвід. Оскільки новітні етнополітичні виклики є злободенними для багатьох держав, особливо для тих, які переживають етап становлення їхніх політичних систем та державної політики, то етнополітичний аналіз на рівні окремої держави може бути ефективним лише за умови його включеності у глобальні та регіональні виміри. Це зумовлює необхідність вивчення особливостей сучасної політичної картини світу, основ геополітики як практичного інструменту розв'язання регіональних проблем у світі та в Україні – з метою визначення типологічних особливостей країни. У цьому контексті визначальним є нормативний навчальний курс «Політична географія».

Політична географія є спеціальною навчальною дисципліною у підготовці бакалаврів спеціальностей «політологія» та «міжнародні відносини». Цей навчальний курс відноситься до блоку спеціальних політико-географічних дисциплін. Сучасна політична географія формується на стику низки наук – суспільної географії, науки про міжнародні відносини, політичної науки.

Мета курсу – розкрити особливості сучасної політичної картини світу, сформувані у студентів знання про основи геополітики як практичного інструменту розв'язання регіональних проблем у світі та в Україні, показати роль та місце України у світовому геополітичному просторі.

Завдання курсу:

- ознайомити студентів з науковими основами політичної географії та геополітики;
- розглянути історичні етапи формування політичної географії та геополітики;
- розкрити сутність територіально-політичної організації суспільства та територіально-політичних систем різних ієрархічних рівнів;
- вивчити сучасну політичну карту світу;
- вивчити основні школи, течії і парадигми геополітики;
- показати сучасну геополітичну картину світу;
- проаналізувати основні регіональні геополітичні проблеми у світі;
- оцінити геополітичне положення України.

Засвоївши курс «Політична географія» студенти повинні:

Знати:

- предмет і об'єкт політичної географії, сучасну методологію навчальної дисципліни;
- об'єктно-предметне поле політичної географії і геополітики;
- сутність територіально-політичної організації суспільства;
- історичні етапи формування політичної географії і геополітики;
- особливості сучасної політичної карти світу;
- парадигми і концепції геополітики;
- особливості геополітичної ситуації в окремих регіонах світу;
- політико-географічне та геополітичне положення України.
- основні поняття і терміни курсу.

Уміти:

- розкривати суть основних концепцій політичної географії та геополітики;
- аналізувати територіально-політичні системи різних ієрархічних рівнів;
- аналізувати сучасну політичну карту світу;
- давати характеристику політико-географічного та геополітичного положення регіонів і держав світу;
- застосовувати методи регіонального геополітичного аналізу;
- використовувати закони геополітики для пояснення сучасних регіональних процесів;
- давати оцінку ролі України у світовому політичному просторі.

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Політична географія» велике значення має ефективна самостійна робота студентів. Необхідна постійна систематична робота з різноманітними джерелами інформації: підручниками, навчальними посібниками, енциклопедіями, словниками, монографіями та науковими статтями, науково-популярною літературою тощо.

Як результат вивчення курсу «Політична географія» студент повинен знати основні положення тем, передбачених навчально-тематичним планом, творчо засвоїти їх, вміти аналізувати сучасні політичні явища у світі, події, процеси, рішення та самостійно робити необхідні висновки, і подати інформаційно-аналітичні рекомендації з використанням інструментарію політичної географії.

ТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА КУРСУ:

№ п/п	Тема заняття	Кількість годин
Лекційний курс		36
<i>Модуль № 1</i>		
1.	Тема 1. <i>Вступна лекція. Суть, структура та завдання курсу.</i> Предметна область політичної географії	2
2.	Тема 2. Огляд історії політико-географічних ідей XIX – XX ст.	2
3.	Тема 3. Теоретичні основи політико-географічного аналізу	2
4.	Тема 4. Методологічні та методичні основи політико-географічного дослідження держав	2
5.	Тема 5. Сучасна політична карта світу: структура, тенденції та чинники змін	2
6.	Тема 6. Етнодемографічні аспекти політичної географії	4
<i>Модуль № 2</i>		
7.	Тема 7. Роль географічного чинника у формуванні політичного простору України	2
8.	Тема 8. Вплив географічного чинника на етнодемографічні та соціогеографічні процеси в Україні у XX ст.	2
9.	Тема 9. Географічний потенціал сучасної державної території України	2
10.	Тема 10. Державно-територіальний устрій України	2
11.	Тема 11. Політико-географічні виміри державної території та державно-територіального устрою України	2
<i>Модуль № 3</i>		
12.	Тема 12. Географічна структура сучасної України та її політичне значення	2
13.	Тема 13. Географія політичної активності населення України	2
14.	Тема 14. Політико-географічне значення міжрелігійних і міжконфесійних відносин в Україні	2
15.	Тема 15. Географія політичних партій України	2
16.	Тема 16. Внутрішня геополітика України як засіб оптимізації територіально-політичної системи	2
17.	Тема 17. Зовнішня геополітика України в контексті світових територіально-політичних процесів. <i>Заключна лекція.</i>	2
Семінарські заняття		18
1.	Тема 1. Політична географія як наука	2
2.	Тема 2. Розвиток політико-географічних ідей	4
3.	Тема 3. Політична геопросторова організація людства	2
4.	Тема 4. Державна територія та її кордони	4
5.	Тема 5. Географія форм правління і державного устрою у світі	2
6.	Тема 6. Основи електоральної географії	2
7.	Тема 7. Політико-географічні аспекти глобальних проблем людства.	2

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Модуль № 1.

Тема 1. *Вступна лекція. Суть, структура та завдання курсу. Предметна область політичної географії.**

Питання:

1. Держава як основний об'єкт політичної географії.
2. Предмет політичної географії.
3. Структура політичної географії та її місце в системі наук.

Література:

Геффернен М. Значення Європи. Географія та геополітика / М. Геффернен. – К., 2011.

Дністрянський М. С. Україна в політико-географічному вимірі / М. С. Дністрянський. – Львів, 2000.

Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології / М. С. Дністрянський. – Львів, 2003.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Каледин М. Политическая география: истоки, проблемы, принципы научной концепции / М. Каледин. – Санкт-Петербург, 1996.

Камінський А. Вступ до міжнародних відносин / А. Камінський. – Львів, 1995.

Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії / М. Д. Пістун. – К., 1996.

Політична географія і геополітика: Навч. посібник / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Браїчевський та ін. – К., 2007.

Топчієв О. Г. Основи суспільної географії / О. Г. Топчієв. – Одеса, 2001.

Трохимчук С. В., Федунь О. В. Політична географія світу: Навч. посібник / С. В. Трохимчук, О. В. Федунь. – К., 2007.

Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів, 2003.

Тема 2. *Огляд історії політико-географічних ідей XIX – XX ст.**

Питання:

1. Витоки політичної географії та її еволюція впродовж XIX – першої половини XX ст.

---

* Цим позначенням виокремлені теми лекцій та семінарських занять для студентів спеціальності «міжнародні відносини».

2. Тенденції розвитку та основні школи політичної географії другої половини ХХ – початку ХХІ ст.
3. Становлення та еволюція української політико-географічної думки.

Література:

- Багров Н. В. Региональная геополитика устойчивого развития / Н. В. Багров. – К., 2002.
- Геффернен М. Значення Європи. Географія та геополітика / М. Геффернен. – К., 2011.
- Дністрянський М. С. Україна в політико-географічному вимірі / М. С. Дністрянський. – Львів, 2000.
- Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології / М. С. Дністрянський. – Львів, 2003.
- Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.
- Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.
- Жупанський Я. І. Історія географії в Україні / Я. І. Жупанський. – Львів, 1997.
- Колосов В. А., Мироненко Н. С. Геополитика и политическая география / В. А. Колосов, Н. С. Мироненко. – М., 2005.
- Липа Ю. Призначення України / Ю. Липа. – Львів, 1938.
- Липа Ю. Чорноморська доктрина / Ю. Липа. – Львів, 1940.
- Липа Ю. Розподіл Росії / Ю. Липа. – Київ – Одеса, 1941.
- Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії / М. Д. Пістун. – К., 1996.
- Політична географія і геополітика: Навч. посібник / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін. – К., 2007.
- Рудницький Л. Чому ми хочемо самостійної України / Упор., передм. О. Шаблія / Л. Рудницький. – Львів, 1994.
- Рудницький Л. Політична географія України / Упор., передм. П. Штойко. – Львів, 1998.
- Топчієв О. Г. Основи суспільної географії / О. Г. Топчієв. – Одеса, 2001.
- Трохимчук С. В., Федунь О. В. Політична географія світу: Навч. посібник / С. В. Трохимчук, О. В. Федунь. – К., 2007.
- Улумян А. Р. Новая политическая география. Переформатируя Евразию. Историозованные зарубежные геоконцепты (конец ХХ – начало ХХІ в.) / А. Р. Улумян. – М., 2009.
- Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів, 2003.
- Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. – Львів, 2001.
- Яценко Б. П. Політична географія: Навч. посібник / Б. П. Яценко. – К., 2005.

Тема 3. Теоретичні основи політико-географічного аналізу. *

Питання:

1. Структурно-територіальна організація держав та її функціональне значення.
2. Типологія держав світу за структурно-територіальними параметрами.
3. Політико-географічні закономірності формування і функціонування держав та їхніх структурних підрозділів.

Література:

- Бунге В. Теоретическая география / В. Бунге. – М., 1957.
- Геффернен М. Значення Європи. Географія та геополітика / М. Геффернен. – К., 2011.
- Джеймс П., Мартин Дж. Все возможные миры. История географических идей / П. Джеймс, Дж. Мартин. – М., 1988.
- Джонстон Р. Дж. География и географы / Р. Дж. Джонстон. – М., 1987.
- Дністрянський М. С. Україна в політико-географічному вимірі / М. С. Дністрянський. – Львів, 2000.
- Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.
- Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.
- Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країни ЄС / Ж. Зіллер. – К., 1996.
- Каледин М. Политическая география: истоки, проблемы, принципы научной концепции / М. Каледин. – Санкт-Петербург, 1996.
- Книш М. М. Економічна і соціальна географія країн, що розвиваються / М. М. Книш. – Львів, 2006.
- Колосов В. А. Политическая география. Проблемы и методы / В. А. Колосов. – Л., 1988.
- Масляк П. О. Країнознавство / П. О. Країнознавство. – К., 2007.
- Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії / М. Д. Пістун. – К., 1996.
- Топчиев А. Г. Пространственная организация географических комплексов и систем / А. Г. Топчиев. – К., 1988.
- Топчієв О. Г. Основи суспільної географії / О. Г. Топчієв. – Одеса, 2001.
- Трохимчук С. В., Федунь О. В. Політична географія світу: Навч. посібник / С. В. Трохимчук, О. В. Федунь. – К., 2007.
- Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів, 2003.
- Яценко Б. П. Політична географія: Навч. посібник / Б. П. Яценко. – К., 2005.

Тема 4. Методологічні та методичні основи політико-географічного дослідження держав.

Питання:

1. Методологічні підходи в сучасній політичній географії.

2. Модель методології всебічного політико-географічного аналізу держав.
3. Джерела, методи та методика політико-географічного дослідження України.

Література:

- Алаев Э. Б. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь / Э. Б. Алаев. – М., 1983.
- Бунге В. Теоретическая география / В. Бунге. – М., 1957.
- Геренчук К. І., Раковська Е. М., Топчієв О. Г. Польові географічні дослідження / К. І. Геренчук, Е. М. Раковська, О. Г. Топчієв. – К., 1997.
- Геффернен М. Значення Європи. Географія та геополітика / М. Геффернен. – К., 2011.
- Джеймс П., Мартин Дж. Все возможные миры. История географических идей / П. Джеймс, Дж. Мартин. – М., 1988.
- Джонстон Р. Дж. География и географы / Р. Дж. Джонстон. – М., 1987.
- Дзенис З. Е. Методология и методика социально-экономико-географических исследований / З. Е. Дзенис. – Рига, 1980.
- Дністрянський М. С. Україна в політико-географічному вимірі / М. С. Дністрянський. – Львів, 2000.
- Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.
- Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.
- Заставецька О. В. Комплексний економічний і соціальний розвиток території: теоретичні і методичні основи дослідження / О. В. Заставецька. – Тернопіль, 1997.
- Каледин М. Политическая география: истоки, проблемы, принципы научной концепции / М. Каледин. – Санкт-Петербург, 1996.
- Колосов В. А. Политическая география. Проблемы и методы / В. А. Колосов. – Л., 1988.
- Мороз С. А., Онопрієнко В. І., Бортник С. Ю. Методологія географічної науки / С. А. Мороз, Онопрієнко В. І., Бортник С. Ю. – К., 1997.
- Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії / М. Д. Пістун. – К., 1996.
- Поросенков Ю. В., Поросенкова Н. И. История и методология географии / Ю. В. Поросенков, Н. И. Поросенкова. – Воронеж, 1991.
- Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика / О. Г. Топчієв. – Одеса, 2005.
- Хаггет П. География: синтез современных знаний / П. Хаггет. – М., 1979.
- Харвей Д. Научное объяснение в географии / Д. Харвей. – М., 1974.
- Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів, 2003.

Тема 5. Сучасна політична карта світу: структура, тенденції та чинники змін. *

Питання:

1. Політична карта світу як дзеркало політичної ситуації.
2. Зміна політичної карти світу після Другої світової війни.
3. Сучасна політична карта світу.

Література:

- Гаджиев К. С. Геополитика / К. С. Гаджиев. – М., 1997.
- Геополітика: Підручник / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов. – К., 2004.
- Геффернен М. Значення Європи. Географія та геополітика / М. Геффернен. – К., 2011.
- Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.
- Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.
- Дністрянський М. С. Україна в політико-географічному вимірі / М. С. Дністрянський. – Львів, 2000.
- Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р. Етнополітична карта світу ХХІ ст. / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк. – Тернопіль, 2000.
- Економічна і соціальна географія світу: Навч. посібник / За ред. С. П. Кузика. – Львів, 2002.
- Каледин М. Политическая география: истоки, проблемы, принципы научной концепции / М. Каледин. – Санкт-Петербург, 1996.
- Костин А. И. Экополитология и глобалистика: Учеб. пособие / А. И. Костин. – М., 2005.
- Міжнародні відносини. Історія. Теорія. Економіка: Навч. посібник / За ред. М. З. Мальського, Ю. М. Мороза. – Львів, 2002.
- Міжнародні відносини та зовнішня політика 1980–2000 роки: Навч. посібник. – К., 2001.
- Міжнародні організації: Навч. посібник / За ред. О. С. Кучика. – К., 2005.
- Топчієв О. Г. Основи суспільної географії / О. Г. Топчієв. – Одеса, 2001.
- Трохимчук С. В., Федунь О. В. Політична географія світу: Навч. посібник / С. В. Трохимчук, О. В. Федунь. – К., 2007.
- Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів, 2003.
- Яценко Б. П. Політична географія: Навч. посібник / Б. П. Яценко. – К., 2005.

Тема 6. Етнодемографічні аспекти політичної географії (№ 1). **Питання:*

1. Населення як суб'єкт держави.
2. Громадянство, його державотворче значення і проблеми.
3. Расовий та етнічний склад населення держави.

Література:

Закон України «Про громадянство України» // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – ст. 65.

Бочковський О. Вступ до націології / О. Бочковський. – К., 1998.

Бромлей Ю.В. Очерки теории этноса / Ю.В. Бромлей. – М., 1983.

Бромлей Ю.В. Этносоциальные процессы: теория, история, современность / Ю.В. Бромлей. – М., 1987.

Гон М. Геноциди першої половини ХХ століття. Порівняльний аналіз: Навч. посібник / М. Гон. – Івано-Франківськ, 2009.

Даймонд Дж. Зброя, мікроби, харч. Витоки нерівностей між народами / Дж. Даймонд. – К., 2009.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Заставецька О. В. Комплексний економічний і соціальний розвиток території: теоретичні і методичні основи дослідження / О. В. Заставецька. – Тернопіль, 1997.

Малтус Т. Р. Дослідження закону народонаселення / Т. Р. Малтус. – К., 1998.

Міжнародні відносини. Історія. Теорія. Економіка: Навч. посібник / За ред. М. З. Мальського, Ю. М. Мороза. – Львів, 2002.

Монолатій І. Міжгрупові інтеракції в етнополітологічному дискурсі: проблеми теорії та методології / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2011.

Монолатій І. Разом, але майже окремо. Взаємодія етнополітичних акторів на західноукраїнських землях у 1867–1914 рр. / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2010.

Пірен М. Етнополітика в Україні: соціо-психологічний аналіз. Навч. посібник / М. Пірен. – К., 2007.

Світова та європейська інтеграція. Організаційні засади: Навч. посібник / За ред. Я. Малика, М. Мальського. – Львів, 2001.

Соколенко С. І. Глобалізація і економіка України / С. І. Соколенко. – К., 1999.

Трохимчук С. В. Політична географія сучасного світу з основами геополітики / С. В. Трохимчук. – Львів, 1997.

Трохимчук С. В. Україна та світ. Геополітичні нариси / С. В. Трохимчук. – Львів, 1996.

Троян С. С. Порівняльні політичні системи сучасності (терміни, поняття, категорії): Навч. посібник / С. С. Троян. – Рівне, 2002.

Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів, 2003.

Тема 6. Етнодемографічні аспекти політичної географії (№ 2). *

Питання:

1. Природний рух населення, його політико-географічне значення.
2. Міграції населення.

3. Урбанізація як політико-географічна проблема.

Література:

Галушко К. Народи, етноси, нації: Популярне видання / К. Галушко. – К., 2008.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Євтух В. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій / В. Євтух. – К., 2004.

Євтух В.Б. Концептуальні конструкти етносоціальних реалій: досвід трьохлітніх досліджень / В.Б. Євтух. – К., 2010.

Заставецька О. В. Комплексний економічний і соціальний розвиток території: теоретичні і методичні основи дослідження / О. В. Заставецька. – Тернопіль, 1997.

Картунов О. В. Вступ до етнополітології: Науково-навчальний посібник / О. В. Картунов. – К., 1999.

Картунов О.В. Західні теорії етнічності, нації та націоналізму / О.В. Картунов. – К., 2007.

Монолатій І. Жити і давати жити іншим. Німецький дискурс західноукраїнської етнополітичної сфери / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2008.

Национальные меньшинства и иммигранты в современном капиталистическом обществе / А.Н. Шлепаков., Г.И. Антохин, В.Б. Евтух и др. – К., 1984.

Пірен М. Етнополітика в Україні: соціо-психологічний аналіз. Навч. посібник / М. Пірен. – К., 2007.

Рубл Б. Капітал розмаїтості. Транснаціональні мігранти у Монреалі, Вашингтоні та Києві / Б. Рубл. – К., 2007.

Трохимчук С. В. Політична географія сучасного світу з основами геополітики / С. В. Трохимчук. – Львів, 1997.

Трохимчук С. В. Україна та світ. Геополітичні нариси / С. В. Трохимчук. – Львів, 1996.

Троян С. С. Порівняльні політичні системи сучасності (терміни, поняття, категорії): Навч. посібник / С. С. Троян. – Рівне, 2002.

Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів, 2003.

Модуль № 2.

Тема 7. Роль географічного чинника у формуванні політичного простору України.

Питання:

1. Етнополітична географія українських земель на початку ХХ ст.
2. Географічні засади формування державності, державної території та кордонів України в часи української революції 1917–1920 рр. та у міжвоєнний період (1920–1939 рр.).
3. Формування державної території і кордонів України упродовж Другої світової війни та у післявоєнний період.

Література:

Боєчко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан / В. Боєчко, О. Ганжа, Б. Захарчук. – К., 1994.

Географія українських і сумежних земель / За ред. В. Кубійовича. – Краків; Львів, 1943.

Дністрянський М. С. Кордони України. Територіально-адміністративний устрій / М. С. Дністрянський. – Львів, 1992.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Євтух В. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій / В. Євтух. – К., 2004.

Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991–2003) / Відп. ред. С. В. Віднянський. – К., 2004.

Камінський А. Вступ до міжнародних відносин / А. Камінський. – Львів, 1994.

Колосов В. А., Мироненко Н. С. Геополітика и политическая география / В. А. Колосов, Н. С. Мироненко. – М., 2005.

Кубійович В. Етнічні групи Південно-Західної України / В. Кубійович. – Мюнхен; Вісбаден, 1983.

Монолатій І. Разом, але майже окремо. Взаємодія етнополітичних акторів на західноукраїнських землях у 1867–1914 рр. / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2010.

Політична географія і геополітика: Навч. посібник / За ред. Б. П. Яценка. – К., 2007.

Рудницький С. Огляд національної території України / С. Рудницький. – Берлін, 1923.

Соціально-економічна географія України / За ред. О. І. Шаблія. – Львів, 1994.

Тема 8. Вплив географічного чинника на етнодемографічні та соціогеографічні процеси в Україні у ХХ ст.

Питання:

1. Основні тенденції динаміки демографічних співвідношень у територіальній етнонаціональній структурі населення України упродовж ХХ ст.
2. Мовно-географічні процеси в Україні упродовж 1959–1989 рр. як відображення політико-географічних тенденцій.
3. Релігійно-конфесійний чинник динаміки етнополітичних та етнODEMOграфічних процесів в Україні упродовж ХХ ст.

Література:

Джаман В. О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти / В. О. Джаман. – Чернівці, 2003.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Етногеографія України / За ред. С. А. Макарчука. – Львів, 1994.

Євтух В. Б. Етнополітика в Україні: правничий та культурологічний аспекти / В. Б. Євтух. – К., 1997.

Євтух В. Б., Трощинський В. Г., Галушко К. Ю., Чернова К. О. Етнонаціональна структура українського суспільства / Євтух В. Б., В. Г. Трощинський, К. Ю. Галушко, К. О. Чернова. – К., 2004.

Євтух В. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій / В. Євтух. – К., 2004.

Закарпаття в етнополітичному вимірі / Ред.кол.: Левенець Ю. (голова), Панчук М., Войналович В., Котигоренко В., Кочан Н. Авт. колектив: Панчук М. (керівник) та ін. – К., 2008.

Заставецька О. В., Заставецький Б. І., Ткач Д. В. Географія населення України: Навч. посібник / О. В. Заставецька, Б. І. Заставецький, Д. В. Ткач. – Тернопіль, 2007.

Зінич В. Т. Сучасні етнODEMOграфічні процеси в Україні / В. Т. Зінич. – К., 2004.

Колодій А. Ф. Національний вимір суспільного буття / А. Ф. Колодій. – Львів, 2008.

Лозинський Р. М. Мовна ситуація в Україні: (суспільно-географічний погляд) / Р. М. Лозинський. – Львів, 2008.

Крим в етнополітичному вимірі / Ред. кол.: І. Курас (голова) та ін. / Кер. авт. кол. М. Панчук. – К., 2005.

Кубійович В. Етнічні групи Південно-Західної України / В. Кубійович. – Мюнхен; Вісбаден, 1983.

Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз та рекомендації / За ред. Ю. Бестерс-Дільгер. – 2-е вид. – К., 2010.

Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом / Редкол.: Майборода О.М. (голова) та ін. – К., 2008.

Наулко В. Карта сучасного етнічного складу населення УРСР / В. Наулко. – К., 1966.

Нельга О. В. Теорія етносу. Курс лекцій: Навч. посібник / О. В. Нельга. – К., 1997.

Панчук М., Євтух В. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості: Монографія / М. Панчук, В. Євтух, В. Войналович, В. Котигоренко, О. Калакура, Н. Кочан, Н. Макаренко, Т. Горбань, О. Ляшенко, Л. Ковач. – К., 2011.

Пірен М. Етнополітика в Україні: соціо-психологічний аналіз. Навч. посібник / М. Пірен. – К., 2007.

Романцов В.О. Населення України та його рідна мова за радянської влади та незалежної України (XX – початок XX ст.) / В.О. Романцов. – К., 2008.

Рудницький С. Огляд національної території України / С. Рудницький. – Берлін, 1923.

Чорний С. Національний склад населення України в XX ст.: довідник / С. Чорний. – К., 2001.

Тема 9. Географічний потенціал сучасної державної території України.

Питання:

1. Утвердження кордонів незалежної України.
2. Характерні риси географічного потенціалу сучасної державної території України.
3. Тип, розміщення та функції сучасних державних кордонів України.

Література:

Закон України «Про державний кордон України» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 2. – Ст. 5.

Боєчко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан / В. Боєчко, О. Ганжа, Б. Захарчук. – К., 1994.

Географія українських і сумежних земель / За ред. В. Кубійовича. – Краків; Львів, 1943.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Кордони України. Територіально-адміністративний устрій / М. С. Дністрянський. – Львів, 1992.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Дорошко М. С., Шпакова Н. В. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД: Навч. посібник / М. С. Дорошко, Н. В. Шпакова. – К, 2011.

Жук П., Мазур П., Соломонюк Р. Етнополітична карта світу XXI ст. / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк. – Тернопіль, 2000.

Зілинський І. Карта українських говорів / І. Зілинський. – Варшава, 1933.

Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991–2003) / Відп. ред. С. В. Віднянський. – К., 2004.

Кабачинський М. І. Історія кордонів та Прикордонних військ України / М. І. Кабачинський. – Хмельницький, 2000.

Козловський І. Встановлення українсько-польського кордону (1941–1951 рр.) / І. Козловський. – Львів, 1998.

Кордуба М. Територія і населення України / М. Кордуба. – Відень, 1918.

Рудницький С. Огляд національної території України / С. Рудницький. – Берлін, 1923.

Сергійчук В. Етнічні межі і державні кордони України / В. Сергійчук. – Вид. 3-є, доповн. – К., 2008.

Скорик М.Л., Харічков С.К., Андерсон Н.В. Єврорегіони на кордонах України / М. Л. Скорик, С. К. Харічков, Н. В. Андерсон. – Одеса, 2010.

Тема 10. Державно-територіальний устрій України.

Питання:

1. Історичні засади адміністративно-територіального устрою України.
2. Конституційні основи державно-територіального устрою України.
3. Основні риси сучасної системи адміністративно-територіального устрою України.

Література:

Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – N 30. – Ст. 141.

Адміністративно-територіальний переустрій України – шляхи і перспективи. Аналістична доповідь. – К., 1994.

Адміністративно-територіальний устрій України крізь призму інтресів регіонів та держави. – Х., 1994.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Доценко А. І. Адміністративно-територіальний устрій і розселення в Україні / А. І. Доценко. – К., 2003.

Заставецька О. В. Комплексний економічний і соціальний розвиток території: теоретичні і методичні основи дослідження / О. В. Заставецька. – Тернопіль, 1997.

Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країни ЄС / Ж. Зіллер. – К., 1996.

Крикун Н. Г. Административно-территориальное устройство Правобережной Украины в XV – XVIII вв. / Н. Г. Крикун. – К., 1992.

Надолішній П. І. Етнонаціональний фактор адміністративної реформи в Україні: проблеми теорії і практики / П. І. Надолішній. – К., 1998.

Панчук М., Євтух В. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості: Монографія / М. Панчук, В. Євтух, В. Войналович, В. Котигоренко,

О. Калакура, Н. Кочан, Н. Макаренко, Т. Горбань, О. Ляшенко, Л. Ковач. – К., 2011.

Перепелиця Г. М. Без'ядерний статус і національна безпека України / Г. Перепелиця. – К., 1998.

Питюренко Е. И. Территориальные системы городских поселений Украинской ССР / Е. И. Питюренко. – К., 1977.

Пірен М. Етнополітика в Україні: соціо-психологічний аналіз. Навч. посібник / М. Пірен. – К., 2007.

Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України / В. П. Руденко. – Львів, 1993.

Рудницький С. Основи землезнавства України. – Т. 2: Антропогеографія / С. Рудницький. – Ужгород, 1926.

Тема 11. Політико-географічні виміри державної території та державно-територіального устрою України.

Питання:

1. Політико-географічні аспекти функціонування столиці, вищих та центральних органів державної влади України.
2. Географічний чинник у функціонуванні регіональних органів влади і місцевого самоврядування.
3. Проблеми територіальної організації Збройних Сил України.

Література:

Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – N 30. – Ст. 141.

Закон України «Про Збройні Сили України» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – N 9. – Ст. 108.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Доценко А. І. Адміністративно-територіальний устрій і розселення в Україні / А. І. Доценко. – К., 2003.

Заставецька О. В. Комплексний економічний і соціальний розвиток території: теоретичні і методичні основи дослідження / О. В. Заставецька. – Тернопіль, 1997.

Надолішній П. Розбудова нової системи врядування в Україні: етнонаціональний аспект / П. Надолішній. – К.; Одеса, 1999.

Надолішній П. І. Етнонаціональний фактор адміністративної реформи в Україні: проблеми теорії і практики / П. І. Надолішній. – К., 1998.

Панчук М., Євтух В. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості: Монографія / М. Панчук, В. Євтух, В. Войналович, В. Котигоренко, О. Калакура, Н. Кочан, Н. Макаренко, Т. Горбань, О. Ляшенко, Л. Ковач. – К., 2011.

Перепелиця Г. М. Без'ядерний статус і національна безпека України / Г. Перепелиця. – К., 1998.

Модуль № 3.

Тема 12. Географічна структура сучасної України та її політичне значення.

Питання:

1. Географія української етнічної нації в Україні.
2. Географічні проблеми культурної єдності та політичної консолідації української етнічної нації.
3. Географія етнонаціональних груп та невеликих корінних народів в Україні.

Література:

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Євтух В. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій / В. Євтух. – К., 2004.

Євтух В.Б. Концептуальні конструкти етносоціальних реалій: досвід трьохлітніх досліджень / В.Б. Євтух. – К., 2010.

Закарпаття в етнополітичному вимірі / Ред.кол.: Левенець Ю. (голова), Панчук М., Войналович В., Котигоренко В., Кочан Н. Авт. колектив: Панчук М. (керівник) та ін. – К., 2008.

Котигоренко В. О. Кримськотатарські репатріанти: проблема соціальної адаптації / В. О. Котигоренко. – К., 2005

Котигоренко В.О. Етнічні протиріччя і конфлікти в сучасній Україні: політологічний концепт / В.О. Котигоренко. – К., 2004.

Крим в етнополітичному вимірі / Ред. кол.: І. Курас (голова) та ін. / Кер. авт. кол. М. Панчук. – К., 2005.

Липчук О. Інституційні засади реалізації прав національних меншин в Україні / О. Липчук. – Івано-Франківськ, 2011.

Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз та рекомендації / За ред. Ю. Бестерс-Дільгер. – 2-е вид. – К., 2010.

Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом / Редкол.: Майборода О.М. (голова) та ін. – К., 2008.

Панчук М., Євтух В. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості: Монографія / М. Панчук, В. Євтух, В. Войналович, В. Котигоренко, О. Калакура, Н. Кочан, Н. Макаренко, Т. Горбань, О. Ляшенко, Л. Ковач. – К., 2011.

Пірен М. Етнополітика в Україні: соціо-психологічний аналіз. Навч. посібник / М. Пірен. – К., 2007.

Тема 13. Географія політичної активності населення України.

Питання:

1. Соціально-географічні передумови політичної активності етнонаціональних груп та спільнот.
2. Географія і політичні орієнтації товариств етнонаціональних меншин.
3. Політико-географічні аспекти поширення і діяльності релігійних організацій.

Література:

Бортніков В.І. Політична участь і демократія: українські реалії / В.І. Бортніков. – Луцьк, 2007.

Бурдяк В., Ротар Н. Образ німців і Німеччини у громадській думці населення краю (на матеріалах Чернівецької області) / В. Бурдяк, Н. Ротар. – Чернівці, 2004.

Бурдяк В. І., Ротар Н. Ю. Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів / В. І. Бурдяк, Н. Ю. Ротар. – Чернівці, 2004.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Зварич І. Т. Етнополітика в Україні: регіональний контекст / І. Т. Зварич. – К., 2009.

Колодій А. Ф. Національний вимір суспільного буття / А. Ф. Колодій. – Львів, 2008.

Котигоренко В. О. Кримськотатарські репатріанти: проблема соціальної адаптації / В. О. Котигоренко. – К., 2005

Липчук О. Інституційні засади реалізації прав національних меншин в Україні / О. Липчук. – Івано-Франківськ, 2011.

Монолатій І. Разом, але майже окремо. Взаємодія етнополітичних акторів на західноукраїнських землях у 1867–1914 рр. / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2010.

Панчук М., Євтух В. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості: Монографія / М. Панчук, В. Євтух, В. Войналович, В. Котигоренко, О. Калакура, Н. Кочан, Н. Макаренко, Т. Горбань, О. Ляшенко, Л. Ковач. – К., 2011.

Пахарев А. Д. Політичні інститути і процеси в сучасній Україні: Навч. посібник / А. Д. Пахарев. – К., 2011.

Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні: Навч. посібник / Ф.М. Рудич, Р.В. Балабан, Ю.С. Ганжуров та ін. – К., 2008.

Ротар Н. Ю. Політична участь громадян України у системних трансформаціях перехідного періоду / Н. Ю. Ротар. – Чернівці, 2007.

Тема 14. Політико-географічне значення міжрелігійних і міжконфесійних відносин в Україні.

Питання:

1. Релігійні відносини як чинник структуризації політичного простору України в історичній ретроспективі.
2. Політико-географічні виміри сучасної релігійно-географічної ситуації в Україні.
3. Вплив релігійно-конфесійних взаємин на регіонально-політичні процеси.

Література:

Гон М. Особливості міжетнічної взаємодії в контексті політичних процесів на західноукраїнських землях у міжвоєнний період / М. Гон. – Рівне, 2006.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Зварич І. Т. Етнополітика в Україні: регіональний контекст / І. Т. Зварич. – К., 2009.

Колодій А. Ф. Національний вимір суспільного буття / А. Ф. Колодій. – Львів, 2008.

Котигоренко В.О. Етнічні протиріччя і конфлікти в сучасній Україні: політологічний концепт / В.О. Котигоренко. – К., 2004.

Липинський В. Релігія і церква в історії України / В. Липинський. – Нью Йорк, 1956.

Ломака І. Між інтеграцією і модернізацією. Політологічний аналіз інтеграційної ролі релігії в умовах модернізації українського суспільства / І. Ломака. – Івано-Франківськ, 2009.

Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. / В. Марчук. – Івано-Франківськ, 2004.

Монолатій І. Особливості міжетнічних взаємин в західноукраїнському регіоні в Модерну добу / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2007.

Нагорна Л.П. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань / Л. П. Нагорна. – К., 2011.

Павлов С. В., Мезенцев К. В., Любіцева О. О. Географія релігій / С. В. Павлов, К. В. Мезенцев, О. О. Любіцева. – К., 1998.

Панас К. Історія української церкви / К. Панас. – Львів, 1992.

Панчук М., Євтух В. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості: Монографія / М. Панчук, В. Євтух, В. Войналович, В. Котигоренко, О. Калакура, Н. Кочан, Н. Макаренко, Т. Горбань, О. Ляшенко, Л. Ковач. – К., 2011.

Пашук А. Українська церква і незалежність України / А. Пашук. – Львів, 2003.

Пірен М. Етнополітика в Україні: соціо-психологічний аналіз. Навч. посібник / М. Пірен. – К., 2007.

Сенюшкіна Т.О. Попередження та врегулювання етнічних конфліктів: державно-управлінський вимір (проблеми теорії, методології, практики) / Т.О. Сенюшкіна. – Одеса, 2005.

Федорів Ю. Історія Церкви в Україні / Ю. Федорів. – Торонто, 1990.

Шевчук Л. Т. Сакральна географія / Л. Т. Шевчук. – Львів, 1990.

Юраш А. Специфіка сучасної релігійної ситуації в Україні / А. Юраш. – К., 1996.

Тема 15. Географія політичних партій України.

Питання:

1. Регіонально-історичні відмінності впливу політичних партій та ідеологій.
2. Етнополітична й геополітична типологія політичних партій України.
3. Географія впливу політичних партій за результатами парламентських і президентських виборів.

Література:

Балабан Р. В. Теорія виборчої системи / Р. В. Балабан. – К., 2007.

Вишняк О. І. Соціокультурна динаміка політичних регіонів України. Соціологічний моніторинг: 1994–2006 / О. І. Вишняк. – К., 2006.

Гон М. Особливості міжетнічної взаємодії в контексті політичних процесів на західноукраїнських землях у міжвоєнний період / М. Гон. – Рівне, 2006.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Калмакан І., Бриндак О. Виникнення та еволюція національної партійної системи в Україні в ХХ ст. / І. Калмакан, О. Бриндак. – Одеса, 1997.

Монолатій І. Політико-ідеологічні основи суспільства: Навчально-методичний комплекс / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2008.

Монолатій І. Разом, але майже окремо. Взаємодія етнополітичних акторів на західноукраїнських землях у 1867–1914 рр. / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2010.

Панчук М., Євтух В. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості: Монографія / М. Панчук, В. Євтух, В. Войналович, В. Котигоренко, О. Калакура, Н. Кочан, Н. Макаренко, Т. Горбань, О. Ляшенко, Л. Ковач. – К., 2011.

Пахарев А. Д. Політичні інститути і процеси в сучасній Україні: Навч. посібник / А. Д. Пахарев. – К., 2011.

Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні: Навч. посібник / Ф.М. Рудич, Р.В. Балабан, Ю.С. Ганжуров та ін. – К., 2008.

Романюк А., Шведа Ю. Партії та електоральна політика / А. Романюк, Ю. Шведа. – Львів, 2005.

Сухий О. Національна ідея в програмах та діяльності українських політичних партій Галичини (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / О. Сухий. – Львів, 1998.

Хімченко О. Г. Політичні партії і виборчий процес в умовах розбудови демократичного суспільства / О. Г. Хімченко. – К., 2006.

Шведа Ю. Партії та партійна система України / Ю. Шведа. – Львів, 2001.
 Яблонський В. Сучасні політичні партії України / В. Яблонський. – К., 1996.

Тема 16. Внутрішня геополітика України як засіб оптимізації територіально-політичної системи.

Питання:

1. Предмет і завдання внутрішньої геополітики України.
2. Політико-географічні аспекти формування в Україні національної ідеї та політичної нації.
3. Поглиблення культурної ідентичності України як предмет внутрішньої геополітики.

Література:

Адамович С. В. Соборність та регіональний розвиток у суспільно-політичному житті незалежної України / С. В. Адамович. – Івано-Франківськ, 2009.

Адамович С. Проблема соборності у суспільно-політичному житті Галичини (1991–2004 рр.) / С. Адамович. – Івано-Франківськ, 2005.

Адамович С. Донбас у суспільно-політичному житті України (1991–2005 рр.) / С. Адамович. – Івано-Франківськ, 2006.

Багров Н. В. Регіональна геополітика устойчивого розвитку / Н. В. Багров. – К., 2002.

Босчко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан / В. Босчко, О. Ганжа, Б. Захарчук. – К., 1994.

Голиков А. П., Казакова Н. А. Стратегія регіонального розвитку: європейський контекст / А. П. Голиков, Н. А. Казакова. – Х., 2008.

Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології / М. С. Дністрянський. – Львів, 2003.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Доценко А. І. Адміністративно-територіальний устрій і розселення в Україні / А. І. Доценко. – К., 2003.

Євтух В. Б. Про національну ідею, етнічні меншини, міграції / В. Б. Євтух. – К., 2000.

Заставецька О. В. Комплексний економічний і соціальний розвиток території: теоретичні і методичні основи дослідження / О. В. Заставецька. – Тернопіль, 1997.

Зварич І. Т. Етнополітика в Україні: регіональний контекст / І. Т. Зварич. – К., 2009.

Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країни ЄС / Ж. Зіллер. – К., 1996.

Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991–2003) / Відп. ред. С. В. Віднянський. – К., 2004.

Котигоренко В.О. Етнічні протиріччя і конфлікти в сучасній Україні: політологічний концепт / В.О. Котигоренко. – К., 2004.

Липчук О. Інституційні засади реалізації прав національних меншин в Україні / О. Липчук. – Івано-Франківськ, 2011.

Ліпкан В. А. Національна безпека України: Навч. посібник. – 2-е вид. – К., 2009.

Монолатій І. Особливості міжетнічних взаємин в західноукраїнському регіоні в Модерну добу / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2007.

Монолатій І. Разом, але майже окремо. Взаємодія етнополітичних акторів на західноукраїнських землях у 1867–1914 рр. / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2010.

Надолішній П. Розбудова нової системи врядування в Україні: етнонаціональний аспект / П. Надолішній. – К.; Одеса, 1999.

Панчук М., Євтух В. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості: Монографія / М. Панчук, В. Євтух, В. Войналович, В. Котигоренко, О. Калакура, Н. Кочан, Н. Макаренко, Т. Горбань, О. Ляшенко, Л. Ковач. – К., 2011.

Пірен М. Етнополітика в Україні: соціо-психологічний аналіз. Навч. посібник / М. Пірен. – К., 2007.

Рябчук М. Постколоніальний синдром. Спостереження / М. Рябчук. – К., 2011.

Сенюшкіна Т.О. Попередження та врегулювання етнічних конфліктів: державно-управлінський вимір (проблеми теорії, методології, практики) / Т.О. Сенюшкіна. – Одеса, 2005.

Тема 17. Зовнішня геополітика України в контексті світових територіально-політичних процесів. *Заклучна лекція.*

Питання:

1. Вхідження України в систему міжнародних відносин: реальні здобутки та нерозв'язані проблеми.
2. Глобальні та загальноєвропейські політичні процеси і зовнішня геополітика України.
3. Зовнішньоекономічні зв'язки та зовнішньоекономічна геополітика України.

Література:

Андрєєва О. М. Національна безпека України в контексті національної ідентичності і взаємовідносин з Росією / О. М. Андрєєва. – К., 2009.

Андрущенко С. В. Україна в сучасному геополітичному середовищі / С. В. Андрущенко. – К., 2005.

Баган О. Українська Понтида. Геополітичні виміри сучасної України / О. Баган. – Дрогобич, 2002.

Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / З. Бжезінський. – Львів; Івано-Франківськ, 2000.

Бурдяк В.І., Василенко С.Д., Веренько В.І. Політика і права людини: Навч. посібник / В.І. Бурдяк, С.Д. Василенко, В.І. Веренько. – Чернівці, 2011.

Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика: Хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів / Укл. І. Ф. Кононов, Б.П. Бородачов, Д.М. Топольськов. – Луганськ, 2002.

Голиков А. П., Казакова Н. А. Стратегія регіонального розвитку: європейський контекст / А. П. Голиков, Н. А. Казакова. – Х., 2008.

Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології / М. С. Дністрянський. – Львів, 2003.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Дорошко М. С., Шпакова Н. В. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД: Навч. посібник / М. С. Дорошко, Н. В. Шпакова. – К., 2011.

Жук П., Мазур П., Соломонюк Р. Етнополітична карта світу ХХІ ст. / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк. – Тернопіль, 2000.

Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991–2003) / Відп. ред. С. В. Віднянський. – К., 2004.

Камінський А. Вступ до міжнародних відносин / А. Камінський. – Львів, 1994.

Кузик П. Націоналізм і шовінізм у міжнародних відносинах / П. Кузик. – Львів, 2002.

Ліпкан В. А. Національна безпека України: Навч. посібник. – 2-е вид. – К., 2009.

Мадісон В. В., Шахов В. А. Сучасна українська геополітика / В. В. Мадісон, В. А. Шахов. – К., 2003.

Палій О. Навіщо Україна НАТО? / О. Палій. – К., 2006.

Російський імперіалізм / Упор. Т. Гунчак. – К., 2011.

Соколенко С. И. Производственные системы глобализации: Сети. Альянсы. Партнерства. Кластеры: Украинский контекст / С. И. Соколенко. – К., 2002.

Сосновський М. Україна на міжнародній арені (1945–1965). Проблеми і перспективи української зовнішньої політики / М. Сосновський. – Торонто – Оттава, 1966.

Трохимчук С. В., Федунь О. В. Політична географія світу: Навч. посібник / С. В. Трохимчук, О. В. Федунь. – К., 2007.

Цепенда І. Українсько-польські відносини 40-50-х років ХХ століття: етнополітичний аналіз / І. Цепенда. – К., 2009.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Політична географія як наука. *

План:

1. Поняття політичної географії. Різні підходи до визначення. Ієрархічні рівні політичної організації суспільства. Об'єкт політичної географії.
2. Територіально-політичні системи. Політична сфера суспільного життя. Рівні дослідження. Предмет політичної географії. Основні методи сучасної політичної географії: порівняльно-географічний, історичний, картографічний, соціологічні, статистичні, системний.
3. Структура політичної географії: загальна теорія політичної географії, «галузеві» політико-географічні дисципліни; комплексні політико-географічні дисципліни. Зв'язок політичної географії з іншими науками.
4. Поняття геополітики; різні підходи до визначення. «Фундаментальна» геополітика. Геостратегія. Зовнішня та внутрішня геополітика.
5. Основні підходи до визначення співвідношення між політичною географією та геополітикою: конструктивістський, просторовий, абстрактно-теоретичний.

Термінологічний словник:

Географія населення, географія політична, геополітика, державна територія, державний кордон

Характеристика держав світу з використанням карти

(назва – офіційна, загальна; столиця, форма правління; форма устрою; адміністративна одиниця):

Австрія, Албанія, Андорра, Бельгія, Білорусь, Болгарія

Регіональні інтеграційні об'єднання у світі

(перерахувати країни-учасниці):

Європейський Союз, Європейська асоціація вільної торгівлі, Рада держав Балтійського моря

Література:

Бабурин В. Л., Мазуров Ю. А. Географические основы управления. Курс лекций по экономической и политической географии: Учеб. пособие / В. Л. Бабурин, Ю. А. Мазуров. – М., 2000.

Бебик В. М. Політологія для політика і громадянина / В. М. Бебик. – К., 2003.

Гаджиев К. С. Введение в геополитику: Учебник / К. Гаджиев. – М., 2000.

Геополітика: Підручник / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов. – К., 2004.

Дергачов В. А. Геополітика / В. А. Дергачов. – К., 2000.

Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології / М. С. Дністрянський. – Львів, 2003.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Колосов В. А. Политическая география. Проблемы и методы / В. А. Колосов. – Л., 1988.

Колосов В. А., Мироненко Н. С. Геополитика и политическая география: Учебник / В. А. Колосов, Н. С. Мироненко. – М., 2001.

Найтов Н. А. Геополитика: Учебник / Н. А. Найтов. – М., 1999.

Тихонравов Ю. В. Геополитика: Учебн. пособие / Ю. В. Тихонравов. – М., 2000.

Трохимчук С. В., Федунь О. В. Політична географія світу: Навч. посібник / С. В. Трохимчук, О. В. Федунь. – К., 2007.

Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. – Львів, 2001.

Экономическая, социальная и политическая география мира. Регионы и страны / Под ред. С. Б. Лаврова, Н. В. Каледина. – М., 2002.

Тема 2. Розвиток політико-географічних ідей.

Заняття 1.

План:

1. Основні підходи до періодизації розвитку політичної географії. Формування політико-географічних ідей у часи античності. Зародження географічного детермінізму. Географічний детермінізм у працях Гіппократа, Геродота, Аристотеля та ін. Вчення Ібн Гальдуна, теорія історичних циклів.
2. Географічний детермінізм як основа політико-географічних ідей Нового часу. Погляди Ж. Бодена, Ш. Монтеск'є, Й. Гердера, І. Канта, К. Ріттера, Г. Гегеля, Г. Бокля та ін.
3. Зародження політичної географії як науки. Політико-географічні погляди Ф. Ратцеля; органістична теорія держави; закони Ф. Ратцеля. Виникнення геополітики; сутність ідей Р. Челлена.
4. Провідні політико-географічні та геополітичні концепції наприкінці ХІХ – у першій половині ХХ ст. Концепція «морської сили» А. Мехена. «Географічна вісь історії» Г. Маккіндера; «Хартленд»; зміни в моделі світу Г. Маккіндера в 40-х роках ХХ ст. Посіблізм школи «географії людини» П. де ла Бланша. «Рімленд» Н. Спикмена. Ідеї К. Гаусгофера і нацистська зовнішня політика.

Заняття 2.

План:

1. Основні напрями розвитку політичної географії після Другої світової війни. Функціональний підхід Р. Гартшорна. Іконографія Ж. Готтмана. Радикальна географія. Кількісна революція в політичній географії. Біхевіористський підхід. «Екологічний підхід». «Гуманістична географія». Структурно-функціональний аналіз.

2. Мондіалізм. «Рада з міжнародних відносин». Більдерберзька група. «Трьохстороння комісія» – «Трилатераль». Неомондіалізм. «Кінець історії» Ф. Фукуяма. Геополітична модель світу Ж. Атталі. Концепція К. Санторо.
3. Геополітична доктрина атлантизму. Атлантизм у післявоєнному світі. Неоатлантизм у теоретичних працях і зовнішній політиці США. «Зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтона; полеміка навколо цієї концепції.
4. «Нова» політична географія. Теорія «глобального (світового) міста». Світ-система І. Валлерстайна. Постмодернізм у політичній географії. «Критична геополітика». Геополітика взаємозалежності. Прикладна геополітика. Геоелектроніка.

Термінологічний словник:

Ексклав, екстрадиція, ізоляціонізм, невтручання держави, світовий політичний процес (1). Транснаціоналізм, анексія, глобалізм, демаркація кордонів, делімітація кордонів (№ 2).

Характеристика держав світу з використанням карти

(назва – офіційна, загальна; столиця, форма правління; форма устрою; адміністративна одиниця):

Боснія та Герцеговина, Ватикан, Велика Британія, Греція, Данія, Естонія (1). Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Латвія, Литва (2).

Регіональні інтеграційні об'єднання у світі

(перерахувати країни-учасниці):

Співдружність незалежних держав, Чорноморське економічне співробітництво, Центральноєвропейська ініціатива (1.) Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво, Асоціація держав Південно-Східної Азії, Ліга арабських держав (2).

Література:

Багров Н. В. Региональная геополитика устойчивого развития / Н. В. Багров. – К., 2002.

Гейффернен М. Значення Європи. Географія та геополітика / М. Гейффернен. – К., 2011.

Дністрянський М. С. Україна в політико-географічному вимірі / М. С. Дністрянський. – Львів, 2000.

Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології / М. С. Дністрянський. – Львів, 2003.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Жупанський Я. І. Історія географії в Україні / Я. І. Жупанський. – Львів, 1997.

Колосов В. А., Мироненко Н. С. Геополитика и политическая география / В. А. Колосов, Н. С. Мироненко. – М., 2005.

- Липа Ю. Призначення України / Ю. Липа. – Львів, 1938.
- Липа Ю. Чорноморська доктрина / Ю. Липа. – Львів, 1940.
- Липа Ю. Розподіл Росії / Ю. Липа. – Київ – Одеса, 1941.
- Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії / М. Д. Пістун. – К., 1996.
- Політична географія і геополітика: Навч. посібник / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін. – К., 2007.
- Рудницький Л. Чому ми хочемо самостійної України / Упор., передм. О. Шаблія / Л. Рудницький. – Львів, 1994.
- Рудницький Л. Політична географія України / Упор., передм. П. Штойко. – Львів, 1998.
- Топчієв О. Г. Основи суспільної географії / О. Г. Топчієв. – Одеса, 2001.
- Трохимчук С. В., Федунь О. В. Політична географія світу: Навч. посібник / С. В. Трохимчук, О. В. Федунь. – К., 2007.
- Улумян А. Р. Новая политическая география. Переформатируя Евразию. Историозованные зарубежные геоконцепты (конец XX – начало XXI в.) / А. Р. Улюмян. – М., 2009.
- Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів, 2003.
- Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. – Львів, 2001.
- Яценко Б. П. Політична географія: Навч. посібник / Б. П. Яценко. – К., 2005.

Тема 3. Політична геопросторова організація людства. *

План:

1. Територіальна організація політичної сфери політичного життя. Геополітичні регіони світу. Держави як основні елементи політико-географічної системи світу. Внутрішньодержавна політико-географічна структура. Геополітична модель світу відповідно до теорії І. Валлерстайна.
2. Багатополярна модель сучасного світу. Біполярна геополітична модель світу після Другої світової війни. Чинники державної могутності в сучасному світі. Інтереси держав на міжнародній арені. Чинники, що впливають на розстановку сил у світі. Основні сфери боротьби і конкуренції, цивілізовані методи боротьби і конкуренції. Сфери співробітництва між державами, основні методи співпраці. Процеси глобалізації і динаміка розвитку багатополярного світу.
3. Типи територій у світі за правовим режимом: державні, з міжнародним та змішаним режимами. Географія територій з особливим правовим режимом – демілітаризованих та нейтральних.
4. Поняття про політичну карту світу. Етапи формування політичної карти світу: стародавній, античний, середньовічний, колоніальний, новітній. Сучасний стан політичної карти світу. Суверенні держави. Самопроголошені держави. Залежні території, їх типи та поширення у світі; перспективи подальшого існування. Можливі зміни сучасної політичної карти світу.

5. Міжнародні організації. Міжнародні міждержавні організації: універсальні та регіональні. Спеціалізовані («галузеві») міжнародні організації. Поширення міжнародних організацій у світі. Міжнародні неурядові організації, їх географія у світі. Роль міжнародних організацій у політичній геополітичній організації людства. Проблеми та перспективи подальшого розвитку міжнародних організацій.

Термінологічний словник:

Апатриди, альянс, внутрішні морські води, деколонізація, демографічна політика

Характеристика держав світу з використанням карти

(назва – офіційна, загальна; столиця, форма правління; форма устрою; адміністративна одиниця):

Ліхтенштейн, Люксембург, Македонія, Мальта, Молдова, Монако

Регіональні інтеграційні об'єднання у світі

(перерахувати країни-учасниці):

«План Коломбо» зі спільного економічного і соціального розвитку в Азії й Тихому океані, Рада арабської економічної єдності, Латиноамериканська асоціація інтеграції

Література:

Бунге В. Теоретическая география / В. Бунге. – М., 1957.

Геффернен М. Значення Європи. Географія та геополітика / М. Геффернен. – К., 2011.

Джеймс П., Мартин Дж. Все возможные миры. История географических идей / П. Джеймс, Дж. Мартин. – М., 1988.

Джонстон Р. Дж. География и географы / Р. Дж. Джонстон. – М., 1987.

Дністрянський М. С. Україна в політико-географічному вимірі / М. С. Дністрянський. – Львів, 2000.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країни ЄС / Ж. Зіллер. – К., 1996.

Каледин М. Политическая география: истоки, проблемы, принципы научной концепции / М. Каледин. – Санкт-Петербург, 1996.

Книш М. М. Економічна і соціальна географія країн, що розвиваються / М. М. Книш. – Львів, 2006.

Колосов В. А. Политическая география. Проблемы и методы / В. А. Колосов. – Л., 1988.

Масляк П. О. Країнознавство / П. О. Країнознавство. – К., 2007.

Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії / М. Д. Пістун. – К., 1996.

Топчиев А. Г. Пространственная организация географических комплексов и систем / А. Г. Топчиев. – К., 1988.

Топчієв О. Г. Основи суспільної географії / О. Г. Топчієв. – Одеса, 2001.

Трохимчук С. В., Федунь О. В. Політична географія світу: Навч. посібник / С. В. Трохимчук, О. В. Федунь. – К., 2007.

Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів, 2003.

Яценко Б. П. Політична географія: Навч. посібник / Б. П. Яценко. – К., 2005.

Тема 4. Державна територія та її кордони.

Заняття 1.

План:

1. Поняття про державну територію. Складові державної території: суходіл, надра, водна територія, повітряний простір. Екстериторіальні елементи державної території.
2. Політико-географічне положення держави. Чинники, що визначають політико-географічне положення держави. Макро-, мезо та мікроположення держави у світі.
3. Форми державної території. Аналіз морфологічних характеристик державної території. Анклави. Напіванклави. «Коридори».

Заняття 2.

План:

1. Державний кордон. Основні підходи до вивчення державних кордонів. Класифікація державних кордонів за їх природою, складовими елементами території, походженням та історією, історичними умовами і послідовністю виникнення.
2. Встановлення державних кордонів у різних географічних умовах. Алокація. Делімітація. Демаркація. Редемаркація.
3. Зміни державної території. Право націй на самовизначення, створення суверенних держав. Цесії. Інші зміни державних кордонів. Спирні території у світі.
4. Основні функції державних кордонів: бар'єрна та контактна.
5. Прикордонне співробітництво. Транскордонні регіони; розвиток транскордонного співробітництва у Європі.

Термінологічний словник:

Державна територія, екстериторіальні елементи, політико-географічне положення держави, мезоположення, «коридор» (1). Алокація, делімітація, демаркація, редемаркація, спірна територія (2).

Характеристика держав світу з використанням карти

(назва – офіційна, загальна; столиця, форма правління; форма устрою; адміністративна одиниця):

Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Польща, Португалія, Росія (1).
Румунія, Сан-Марино, Сербія, Словаччина, Словенія, Угорщина (2).

Регіональні інтеграційні об'єднання у світі

(перерахувати країни-учасниці):

Карибське співтовариство і Карибський спільний ринок, Північноамериканська зона вільної торгівлі, Південний спільний ринок, Економічне співтовариство держав Західної Африки (1). Митний і економічний союз Центральний Африки, Південноафриканське співтовариство розвитку, Спільний ринок Східної та Південної Африки (2).

Література:

Галушко К. Народи, етноси, нації: Популярне видання / К. Галушко. – К., 2008.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Економічна і соціальна географія світу: Навч. посібник / За ред. С. П. Кузика. – Львів, 2002.

Євтух В.Б. Концептуальні конструкти етносоціальних реалій: досвід трьохлітніх досліджень / В.Б. Євтух. – К., 2010.

Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р. Етнополітична карта світу ХХІ ст. / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк. – Тернопіль, 2000.

Заставецька О. В. Комплексний економічний і соціальний розвиток території: теоретичні і методичні основи дослідження / О. В. Заставецька. – Тернопіль, 1997.

Каледин М. Политическая география: истоки, проблемы, принципы научной концепции / М. Каледин. – Санкт-Петербург, 1996.

Картунов О. В. Вступ до етнополітології: Науково-навчальний посібник / О. В. Картунов. – К., 1999.

Картунов О.В. Західні теорії етнічності, нації та націоналізму / О.В. Картунов. – К., 2007.

Костин А. И. Экополитология и глобалистика: Учеб. пособие / А. И. Костин. – М., 2005.

Национальные меньшинства и иммигранты в современном капиталистическом обществе / А.Н. Шлепаков., Г.И. Антохин, В.Б. Евтух и др. – К., 1984.

Рубл Б. Капітал розмаїтості. Транснаціональні мігранти у Монреалі, Вашингтоні та Києві / Б. Рубл. – К., 2007.

Трохимчук С. В. Політична географія сучасного світу з основами геополітики / С. В. Трохимчук. – Львів, 1997.

Троян С. С. Порівняльні політичні системи сучасності (терміни, поняття, категорії): Навч. посібник / С. С. Троян. – Рівне, 2002.

Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів, 2003.

Тема 5. Географія форм правління і державного устрою у світі. *

План:

1. Поняття про державу. Держава як політико-географічна система. Основні функції держави. Класифікації сучасних держав.
2. Форми державного правління.
 Монархія. Типи монархій: абсолютна, парламентська, дуалістична, патріархальна. Теократична монархія. Географія монархій у світі.
 Республіка. Типи республік: президентська, президентсько-парламентська, парламентсько-президентська, парламентська. Поширення різних типів республік у світі.
3. Форми державного устрою. Унітарні країни: прості і складні.
 Федеративні держави. Суб'єкти федерації, їх політико-географічні особливості. Розподіл функцій між «центром» і суб'єктами федерації. Типи федерацій: середньоєвропейський, північноамерикансько-австралійський, латиноамериканський, афро-азіатський, острівний, нігерійський. Географія федералізму у сучасному світі. Тенденції змін політико-територіального поділу держав.

Термінологічний словник:

Політичний режим, географія політичних режимів у світі, адміністративно-територіальний поділ, регіоналістична держава, столичні функції

Характеристика держав світу з використанням карти

(назва – офіційна, загальна; столиця, форма правління; форма устрою; адміністративна одиниця):

Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Чорногорія, Швейцарія, Швеція

Зміни на політичній карті світу з 1990 р. і донині

(характеристика за частиною світу, хронологією, змінами на політичній карті):
 ФРН і НДР, СРСР, СНД, СФРЮ, Югославія

Література:

Гаджиев К. С. Геополітика / К. С. Гаджиев. – М., 1997.

Геополітика: Підручник / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов. – К., 2004.

Геффернен М. Значення Європи. Географія та геополітика / М. Геффернен. – К., 2011.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Дністрянський М. С. Україна в політико-географічному вимірі / М. С. Дністрянський. – Львів, 2000.

Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р. Етнополітична карта світу ХХІ ст. / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк. – Тернопіль, 2000.

Економічна і соціальна географія світу: Навч. посібник / За ред. С. П. Кузика. – Львів, 2002.

Каледин М. Политическая география: истоки, проблемы, принципы научной концепции / М. Каледин. – Санкт-Петербург, 1996.

Костин А. И. Экополитология и глобалистика: Учеб. пособие / А. И. Костин. – М., 2005.

Міжнародні відносини. Історія. Теорія. Економіка: Навч. посібник / За ред. М. З. Мальського, Ю. М. Мороза. – Львів, 2002.

Міжнародні відносини та зовнішня політика 1980–2000 роки: Навч. посібник. – К., 2001.

Міжнародні організації: Навч. посібник / За ред. О. С. Кучика. – К., 2005.

Топчієв О. Г. Основи суспільної географії / О. Г. Топчієв. – Одеса, 2001.

Трохимчук С. В., Федунь О. В. Політична географія світу: Навч. посібник / С. В. Трохимчук, О. В. Федунь. – К., 2007.

Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів, 2003.

Яценко Б. П. Політична географія: Навч. посібник / Б. П. Яценко. – К., 2005.

Тема 6. Основи електоральної географії.

План:

1. Електоральна географія: сутність, предмет дослідження. Головні завдання електоральної географії, напрями досліджень. Основні методи досліджень в електоральній географії.
2. Політико-географічна ситуація в державі або регіоні як результат діяльності політичних сил в певних географічних умовах. Чинники, що впливають на співвідношення політичних сил: політико-географічне положення регіонів; соціально-економічні відмінності в розвитку регіонів країни; історико-політичні традиції, політична культура; склад населення; загальний політичний стан в регіоні; діяльність партій та інших політичних сил.
3. Географія виборчих систем у державах світу. Джеррімандерінг, його політико-географічна сутність, завдання та основні засоби здійснення.

Термінологічний словник:

Основні типи виборчих систем:

Мажоритарна, її класифікації за способом визнання переможця (абсолютної, відносної та кваліфікаційної більшості), за кількістю голосів у виборця (одномандатна та багатомандатна); преференційна; із «зваженим» представництвом.

Пропорційна: з використанням «жорстких», «напівжорстких» списків, з преференціями. *Змішана*: лінійне та структурне змішування. *Куріальна* виборча система.

Характеристика держав світу з використанням карти
(назва – офіційна, загальна; столиця, форма правління; форма устрою;
адміністративна одиниця):

Азербайджан, Афганістан, Йорданія, Катар, Кіпр, Непал, Сирія

Зміни на політичній карті світу з 1990 р. і донині
(характеристика за частиною світу, хронологією, змінами на політичній карті):
ОВД, РЕВ, Чехословаччина, ЄС, НАТО, ЧЕС

Література:

Бунге В. Теоретическая география / В. Бунге. – М., 1957.

Джонстон Р. Дж. География и географы / Р. Дж. Джонстон. – М., 1987.

Дзенис З. Е. Методология и методика социально-экономико-географических исследований / З. Е. Дзенис. – Рига, 1980.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Каледин М. Политическая география: истоки, проблемы, принципы научной концепции / М. Каледин. – Санкт-Петербург, 1996.

Колосов В. А. Политическая география. Проблемы и методы / В. А. Колосов. – Л., 1988.

Мороз С. А., Онопрієнко В. І., Бортник С. Ю. Методологія географічної науки / С. А. Мороз, Онопрієнко В. І., Бортник С. Ю. – К., 1997.

Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії / М. Д. Пістун. – К., 1996.

Поросенков Ю. В., Поросенкова Н. И. История и методология географии / Ю. В. Поросенков, Н. И. Поросенкова. – Воронеж, 1991.

Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика / О. Г. Топчієв. – Одеса, 2005.

Хаггет П. География: синтез современных знаний / П. Хаггет. – М., 1979.

Харвей Д. Научное объяснение в географии / Д. Харвей. – М., 1974.

Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів, 2003.

Тема 7. Політико-географічні аспекти глобальних проблем людства.

План:

1. Поняття глобальних проблем.
2. Класифікація глобальних проблем і шляхи їх вирішення.
3. Глобальні проблеми людства й України.

Термінологічний словник:

Інвазія, країнознавство, космополітизм, шовінізм, Шенгенська угода

Характеристика держав світу з використанням карти
(назва – офіційна, загальна; столиця, форма правління; форма устрою;
адміністративна одиниця):

Буркіна, Джибуті, Еритрея, Маврикій, Руанда, Свазіленд, Туніс

Зміни на політичній карті світу з 1990 р. і донині

(характеристика за частиною світу, хронологією, змінами на політичній карті):
Народно-Демократична Республіка Ємен (Аден) і Єменська Арабська Республіка
(Сана), Камбоджа, Ізраїль, Сянган (Гонконг), Аоминь (Макао)

Література:

Вахудова М. А. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М.А. Вахудова. – К., 2009.

Дорошко М. С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору: Навч. посібник / М. С. Дорошко. – К., 2011.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Європеїзація Центральної та Східної Європи / Упор. Ф. Шіммельфенінг, У. Зедельмаєр. – К., 2010.

Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р. Етнополітична карта світу ХХІ ст. / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк. – Тернопіль, 2000.

Костин А. И. Экополитология и глобалистика: Учеб. пособие / А. И. Костин. – М., 2005.

Мальська М.П., Антонюк Н.В., Занько Ю.С., Ганич Н.М. Країнознавство: теорія та практика: Навч. посібник / М.П. Мальська, Н.В. Антонюк, Ю.С. Занько, Н.М. Ганич. – К., 2012.

Міжнародні відносини та зовнішня політика 1980–2000 роки: Навч. посібник. – К., 2001.

Міжнародні відносини. Історія. Теорія. Економіка: Навч. посібник / За ред. М. З. Мальського, Ю. М. Мороза. – Львів, 2002.

Сич О., Мінаєв А. Світ у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.: основні тенденції політичного та соціально-економічного розвитку: Навч. посібник. – Чернівці, 2010.

Україна і світ (країни/території світу, показники соціально-економічного розвитку, зв'язки з Україною, офіційні контакти): Навч. посібник / За заг. ред. В. Є. Сахарова. – К., 2011.

Улюмян А. Р. Новая политическая география. Переформатируя Евразию. Историозованные зарубежные геоконцепты (конец ХХ – начало ХХІ в.) / А. Р. Улюмян. – М., 2009.

Шамборський Г. О. Регіональна політика Європейського Союзу: Навч. посібник / Г.О. Шамборський. – К., 2011.

Глобалізація, Європейський Союз та Україна // Незалежний культурологічний часопис «І». – Львів, 2000. – № 19: <http://www.ji.lviv.ua/n19texts/N19-glob.htm>

Европейський вимір України // Незалежний культурологічний часопис «І». – Львів, 1995. – № 6: <http://www.ji.lviv.ua/n6texts/n6.htm>

Україна – ЄС. 2008. Нова гра // Незалежний культурологічний часопис «І». – Львів, 2005. – № 50: <http://www.ji.lviv.ua/n50texts/N50-geopolit.htm>

Україна – ЄС. Україна – НАТО // Незалежний культурологічний часопис «І». – Львів, 2010. – № 60: http://www.ji.lviv.ua/n60texts/N60-eu_nato.htm

Україна як суб'єкт геополітичної гри // Незалежний культурологічний часопис «І». – Львів, 2005. – № 39: <http://www.ji.lviv.ua/n39texts/N39-geopolit.htm>

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАКЛЮЧНОГО ПИСЬМОВОГО ТЕСТУВАННЯ

1. Держава як основний об'єкт політичної географії.
2. Предмет політичної географії.
3. Структура політичної географії та її місце в системі наук.
4. Витоки політичної географії та її еволюція впродовж XIX – першої половини XX ст.
5. Тенденції розвитку та основні школи політичної географії другої половини XX – початку XXI ст.
6. Становлення та еволюція української політико-географічної думки.
7. Структурно-територіальна організація держав та її функціональне значення.
8. Типологія держав світу за структурно-територіальними параметрами.
9. Політико-географічні закономірності формування і функціонування держав та їхніх структурних підрозділів.
10. Методологічні підходи в сучасній політичній географії.
11. Модель методології всебічного політико-географічного аналізу держав.
12. Джерела, методи та методика політико-географічного дослідження України.
13. Політична карта світу як дзеркало політичної ситуації.
14. Зміна політичної карти світу після Другої світової війни.
15. Сучасна політична карта світу.
16. Населення як суб'єкт держави.
17. Громадянство, його державотворче значення і проблеми.
18. Расовий та етнічний склад населення держави.
19. Природний рух населення, його політико-географічне значення.
20. Міграції населення.
21. Урбанізація як політико-географічна проблема.
22. Етнополітична географія українських земель на початку XX ст.
23. Географічні засади формування державності, державної території та кордонів України в часи української революції 1917–1920 рр. та у міжвоєнний період (1920–1939 рр.).
24. Формування державної території і кордонів України упродовж Другої світової війни та у післявоєнний період.
25. Основні тенденції динаміки демографічних співвідношень у територіальній етнонаціональній структурі населення України упродовж XX ст.

26. Мовно-географічні процеси в Україні упродовж 1959–1989 рр. як відображення політико-географічних тенденцій.
27. Релігійно-конфесійний чинник динаміки етнополітичних та етнодемографічних процесів в Україні упродовж ХХ ст.
28. Утвердження кордонів незалежної України.
29. Характерні риси географічного потенціалу сучасної державної території України.
30. Тип, розміщення та функції сучасних державних кордонів України.
31. Історичні засади адміністративно-територіального устрою України.
32. Конституційні основи державно-територіального устрою України.
33. Основні риси сучасної системи адміністративно-територіального устрою України.
34. Політико-географічні аспекти функціонування столиці, вищих та центральних органів державної влади України.
35. Географічний чинник у функціонуванні регіональних органів влади і місцевого самоврядування.
36. Проблеми територіальної організації Збройних Сил України.
37. Географія української етнічної нації в Україні.
38. Географічні проблеми культурної єдності та політичної консолідації української етнічної нації.
39. Географія етнонаціональних груп та невеликих корінних народів в Україні.
40. Соціально-географічні передумови політичної активності етнонаціональних груп та спільнот.
41. Географія і політичні орієнтації товариств етнонаціональних меншин.
42. Політико-географічні аспекти поширення і діяльності релігійних організацій.
43. Релігійні відносини як чинник структуризації політичного простору України в історичній ретроспективі.
44. Політико-географічні виміри сучасної релігійно-географічної ситуації в Україні.
45. Вплив релігійно-конфесійних взаємин на регіонально-політичні процеси.
46. Регіонально-історичні відмінності впливу політичних партій та ідеологій.
47. Етнополітична й геополітична типологія політичних партій України.
48. Географія впливу політичних партій за результатами парламентських і президентських виборів.
49. Предмет і завдання внутрішньої геополітики України.
50. Політико-географічні аспекти формування в Україні національної ідеї та політичної нації.
51. Поглиблення культурної ідентичності України як предмет внутрішньої геополітики.
52. Вхідження України в систему міжнародних відносин: реальні здобутки та нерозв'язані проблеми.
53. Глобальні та загальноєвропейські політичні процеси і зовнішня геополітика України.
54. Зовнішньоекономічні зв'язки та зовнішньоекономічна геополітика України.

55. Поняття про державну територію. Складові державної території: суходіл, надра, водна територія, повітряний простір. Екстериторіальні елементи державної території.
56. Політико-географічне положення держави. Чинники, що визначають політико-географічне положення держави. Макро-, мезо та мікроположення держави у світі.
57. Форми державної території. Аналіз морфологічних характеристик державної території. Анклави. Напіванклави. «Коридори».
58. Встановлення державних кордонів у різних географічних умовах. Алокація. Делімітація. Демаркація. Редемаркація.
59. Зміни державної території. Право націй на самовизначення, створення суверенних держав. Цесії. Інші зміни державних кордонів. Спірні території у світі.
60. Основні функції державних кордонів: бар'єрна та контактна.
61. Прикордонне співробітництво. Транскордонні регіони; розвиток транскордонного співробітництва у Європі.
62. Форми державного правління.
63. Форми державного устрою.
64. Географія виборчих систем у державах світу. Джеррімандерінг, його політико-географічна сутність, завдання та основні засоби здійснення.
65. Багатополярна модель сучасного світу. Біполярна геополітична модель світу після Другої світової війни.
66. Чинники державної могутності в сучасному світі. Інтереси держав на міжнародній арені.
67. Чинники, що впливають на розстановку сил у світі. Основні сфери боротьби і конкуренції, цивілізовані методи боротьби і конкуренції.
68. Суверенні держави. Самопроголошені держави. Залежні території, їх типи та поширення у світі; перспективи подальшого існування.
69. Сфери співробітництва між державами, основні методи співпраці.
70. Процеси глобалізації і динаміка розвитку багатополярного світу.

Оцінка за предмет включає в себе рейтинг поточної успішності та результати заключного письмового тестування:

- 100 – 91 – А – «відмінно», – 5,
- 81 – 90 – В – «дуже добре» – 4,
- 71 – 80 – С – «добре» – 4,
- 61 – 70 – D – «задовільно» – 3,
- 51 – 60 – Е – «посередньо» – 3,
- 25 – 50 – FХ – «незадовільно» – 2,
- 0 – 24 – F – «незадовільно» (з повторним проходженням курсу) – 2.

ОСНОВНА НАУКОВА, НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ТА ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

- Адамович С. В. Соборність та регіональний розвиток у суспільно-політичному житті незалежної України / С. В. Адамович. – Івано-Франківськ, 2009.
- Адміністративно-територіальний устрій України крізь призму інтересів регіонів та держави. – Х., 1994.
- Алаев Э. Б. Социально-экономическая география. Понятийно-терминологический словарь / Э. Б. Алаев. – М., 1983.
- Андреева О. М. Національна безпека України в контексті національної ідентичності і взаємовідносин з Росією / О. М. Андреева. – К., 2009.
- Андрущенко С. В. Україна в сучасному геополітичному середовищі / С. В. Андрущенко. – К., 2005.
- Баган О. Українська Понтида. Геополітичні виміри сучасної України / О. Баган. – Дрогобич, 2002.
- Багров Н. В. Региональная геополитика устойчивого развития / Н. В. Багров. – К., 2002.
- Балабан Р. В. Теорія виборчої системи / Р. В. Балабан. – К., 2007.
- Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи / З. Бжезінський. – Львів; Івано-Франківськ, 2000.
- Боєчко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан / В. Боєчко, О. Ганжа, Б. Захарчук. – К., 1994.
- Бочковський О. Вступ до націології / О. Бочковський. – К., 1998.
- Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса / Ю. В. Бромлей. – М., 1983.
- Бромлей Ю. В. Этносоциальные процессы: теория, история, современность / Ю. В. Бромлей. – М., 1987.
- Бунге В. Теоретическая география / В. Бунге. – М., 1957.
- Бурдяк В. І., Ротар Н. Ю. Політична культура країн Європи в контексті інтеграційних процесів / В. І. Бурдяк, Н. Ю. Ротар. – Чернівці, 2004.
- Бурдяк В. І., Василенко С. Д., Веренько В. І. Політика і права людини: Навч. посібник / В. І. Бурдяк, С. Д. Василенко, В. І. Веренько. – Чернівці, 2011.
- Вахудова М. А. Нерозділена Європа. Демократія, важелі впливу та інтеграція після комунізму / М. А. Вахудова. – К., 2009.
- Вишняк О. І. Соціокультурна динаміка політичних регіонів України. Соціологічний моніторинг: 1994–2006 / О. І. Вишняк. – К., 2006.
- Гаджиев К. С. Геополитика / К. С. Гаджиев. – М., 1997.
- Галушко К. Народи, етноси, нації: Популярне видання / К. Галушко. – К., 2008.
- Географія українських і сумежних земель / За ред. В. Кубійовича. – Краків; Львів, 1943.
- Геополітика: Підручник / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов. – К., 2004.
- Геренчук К. І., Раковська Е. М., Топчієв О. Г. Польові географічні дослідження / К. І. Геренчук, Е. М. Раковська, О. Г. Топчієв. – К., 1997.
- Геффернен М. Значення Європи. Географія та геополітика / М. Геффернен. – К., 2011.

Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика: Хрестоматія з сучасної зарубіжної соціології регіонів / Укл. І. Ф. Кононов, Б.П. Бородачов, Д.М. Топольськов. – Луганськ, 2002.

Голиков А. П., Казакова Н. А. Стратегія регіонального розвитку: європейський контекст / А. П. Голиков, Н. А. Казакова. – Х., 2008.

Гон М. Геноциди першої половини ХХ століття. Порівняльний аналіз: Навч. посібник / М. Гон. – Івано-Франківськ, 2009.

Гон М. Особливості міжетнічної взаємодії в контексті політичних процесів на західноукраїнських землях у міжвоєнний період / М. Гон. – Рівне, 2006.

Даймонд Дж. Зброя, мікроби, харч. Витоки нерівностей між народами / Дж. Даймонд. – К., 2009.

Джаман В. О. Регіональні системи розселення: демогеографічні аспекти / В. О. Джаман. – Чернівці, 2003.

Джеймс П., Мартин Дж. Все возможные миры. История географических идей / П. Джеймс, Дж. Мартин. – М., 1988.

Джонстон Р. Дж. География и географы / Р. Дж. Джонстон. – М., 1987.

Дзенис З. Е. Методология и методика социально-экономико-географических исследований / З. Е. Дзенис. – Рига, 1980.

Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології / М. С. Дністрянський. – Львів, 2003.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Етнополітична географія України: проблеми теорії, методології, практики / М. С. Дністрянський. – Львів, 2006.

Дністрянський М. С. Кордони України. Територіально-адміністративний устрій / М. С. Дністрянський. – Львів, 1992.

Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібник / М. С. Дністрянський. – Тернопіль, 2010.

Дністрянський М. С. Україна в політико-географічному вимірі / М. С. Дністрянський. – Львів, 2000.

Дорошко М. С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору: Навч. посібник / М. С. Дорошко. – К., 2011.

Дорошко М. С., Шпакова Н. В. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД: Навч. посібник / М. С. Дорошко, Н. В. Шпакова. – К., 2011.

Доценко А. І. Адміністративно-територіальний устрій і розселення в Україні / А. І. Доценко. – К., 2003.

Економічна і соціальна географія світу: Навч. посібник / За ред. С. П. Кузика. – Львів, 2002.

Етногеографія України / За ред. С. А. Макаруча. – Львів, 1994.

Європеїзація Центральної та Східної Європи / Упор. Ф. Шіммельфенінг, У. Зедельмаєр. – К., 2010.

Євтух В. Б. Етнополітика в Україні: правничий та культурологічний аспекти / В. Б. Євтух. – К., 1997.

Євтух В. Б. Про національну ідею, етнічні меншини, міграції / В.Б. Євтух. – К., 2000.

Євтух В. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій / В. Євтух. – К., 2004.

Євтух В. Б., Трощинський В. Г., Галушко К. Ю., Чернова К. О. Етнонаціональна структура українського суспільства / Євтух В. Б., В. Г. Трощинський, К. Ю. Галушко, К. О. Чернова. – К., 2004.

Євтух В.Б. Концептуальні конструкти етносоціальних реалій: досвід трьохлітніх досліджень / В.Б. Євтух. – К., 2010.

Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р. Етнополітична карта світу ХХІ ст. / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк. – Тернопіль, 2000.

Жупанський Я. І. Історія географії в Україні / Я. І. Жупанський. – Львів, 1997.

Закарпаття в етнополітичному вимірі / Ред.кол.: Левенець Ю. (голова), Панчук М., Войналович В., Котигоренко В., Кочан Н. Авт. колектив: Панчук М. (керівник) та ін. – К., 2008.

Заставецька О. В. Комплексний економічний і соціальний розвиток території: теоретичні і методичні основи дослідження / О. В. Заставецька. – Тернопіль, 1997.

Зварич І. Т. Етнополітика в Україні: регіональний контекст / І. Т. Зварич. – К., 2009.

Зілинський І. Карта українських говорів / І. Зілинський. – Варшава, 1933.

Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країни ЄС / Ж. Зіллер. – К., 1996.

Зінич В. Т. Сучасні етнодемографічні процеси в Україні / В. Т. Зінич. – К., 2004.

Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991–2003) / Відп. ред. С. В. Віднянський. – К., 2004.

Кабачинський М. І. Історія кордонів та Прикордонних військ України / М. І. Кабачинський. – Хмельницький, 2000.

Каледин М. Политическая география: истоки, проблемы, принципы научной концепции / М. Каледин. – Санкт-Петербург, 1996.

Калмакан І., Бриндак О. Виникнення та еволюція національної партійної системи в Україні в ХХ ст. / І. Калмакан, О. Бриндак. – Одеса, 1997.

Камінський А. Вступ до міжнародних відносин / А. Камінський. – Львів, 1995.

Картунов О. В. Вступ до етнополітології: Науково-навчальний посібник / О. В. Картунов. – К., 1999.

Картунов О.В. Західні теорії етнічності, нації та націоналізму / О.В. Картунов. – К., 2007.

Книш М. М. Економічна і соціальна географія країн, що розвиваються / М. М. Книш. – Львів, 2006.

Козловський І. Встановлення українсько-польського кордону (1941–1951 рр.) / І. Козловський. – Львів, 1998.

Колодій А. Ф. Національний вимір суспільного буття / А. Ф. Колодій. – Львів, 2008.

Колосов В. А. Политическая география. Проблемы и методы / В. А. Колосов. – Л., 1988.

Колосов В. А., Мироненко Н. С. Геополитика и политическая география / В. А. Колосов, Н. С. Мироненко. – М., 2005.

Костин А. И. Экополитология и глобалистика: Учеб. пособие / А. И. Костин. – М., 2005.

Котигоренко В. О. Кримськотатарські репатріанти: проблема соціальної адаптації / В. О. Котигоренко. – К., 2005

Котигоренко В. О. Етнічні протиріччя і конфлікти в сучасній Україні: політологічний концепт / В. О. Котигоренко. – К., 2004.

Крим в етнополітичному вимірі / Ред. кол.: І. Курас (голова) та ін. / Кер. авт. кол. М. Панчук. – К., 2005.

Кубійович В. Етнічні групи Південно-Західної України / В. Кубійович. – Мюнхен; Вісбаден, 1983.

Кузик П. Націоналізм і шовінізм у міжнародних відносинах / П. Кузик. – Львів, 2002.

Липа Ю. Призначення України / Ю. Липа. – Львів, 1938.

Липа Ю. Розподіл Росії / Ю. Липа. – Київ – Одеса, 1941.

Липа Ю. Чорноморська доктрина / Ю. Липа. – Львів, 1940.

Липинський В. Релігія і церква в історії України / В. Липинський. – Нью Йорк, 1956.

Липчук О. Інституційні засади реалізації прав національних меншин в Україні / О. Липчук. – Івано-Франківськ, 2011.

Ліпкан В. А. Національна безпека України: Навч. посібник. – 2-е вид. – К., 2009.

Лозинський Р. М. Мовна ситуація в Україні: (суспільно-географічний погляд) / Р. М. Лозинський. – Львів, 2008.

Ломака І. Між інтеграцією і модернізацією. Політологічний аналіз інтеграційної ролі релігії в умовах модернізації українського суспільства / І. Ломака. – Івано-Франківськ, 2009.

Мадісон В. В., Шахов В. А. Сучасна українська геополітика / В. В. Мадісон, В. А. Шахов. – К., 2003.

Мальська М. П., Антонюк Н. В., Занько Ю. С., Ганич Н. М. Країнознавство: теорія та практика: Навч. посібник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Ю. С. Занько, Н. М. Ганич. – К., 2012.

Масляк П. О. Країнознавство / П. О. Країнознавство. – К., 2007.

Міжнародні відносини та зовнішня політика 1980–2000 роки: Навч. посібник. – К., 2001.

Міжнародні відносини. Історія. Теорія. Економіка: Навч. посібник / За ред. М. З. Мальського, Ю. М. Мороза. – Львів, 2002.

Міжнародні організації: Навч. посібник / За ред. О. С. Кучика. – К., 2005.

Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз та рекомендації / За ред. Ю. Бестерс-Дільгер. – 2-е вид. – К., 2010.

Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом / Редкол.: Майборода О. М. (голова) та ін. – К., 2008.

Монолатій І. Міжгрупові інтеракції в етнополітологічному дискурсі: проблеми теорії та методології / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2011.

Монолатій І. Особливості міжетнічних взаємин в західноукраїнському регіоні в Модерну добу / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2007.

Монолатій І. Політико-ідеологічні основи суспільства: Навчально-методичний комплекс / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2008.

Монолатій І. Разом, але майже окремо. Взаємодія етнополітичних акторів на західноукраїнських землях у 1867–1914 рр. / І. Монолатій. – Івано-Франківськ, 2010.

Мороз С. А., Онопрієнко В. І., Бортник С. Ю. Методологія географічної науки / С. А. Мороз, Онопрієнко В. І., Бортник С. Ю. – К., 1997.

Нагорна Л.П. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань / Л. П. Нагорна. – К., 2011.

Надолішній П. Розбудова нової системи врядування в Україні: етнонаціональний аспект / П. Надолішній. – К.; Одеса, 1999.

Надолішній П. І. Етнонаціональний фактор адміністративної реформи в Україні: проблеми теорії і практики / П. І. Надолішній. – К., 1998.

Наулко В. Карта сучасного етнічного складу населення УРСР / В. Наулко. – К., 1966.

Национальные меньшинства и иммигранты в современном капиталистическом обществе / А.Н. Шлепаков., Г.И. Антохин, В.Б. Евтух и др. – К., 1984.

Нельга О. В. Теорія етносу. Курс лекцій: Навч. посібник / О. В. Нельга. – К., 1997.

Павлов С. В., Мезенцев К. В., Любіцева О. О. Географія релігій / С. В. Павлов, К. В. Мезенцев, О. О. Любіцева. – К., 1998.

Палій О. Навіщо Україна НАТО? / О. Палій. – К., 2006.

Панчук М., Євтух В. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості: Монографія / М. Панчук, В. Євтух, В. Войналович, В. Котигоренко, О. Калакура, Н. Кочан, Н. Макаренко, Т. Горбань, О. Ляшенко, Л. Ковач. – К., 2011.

Пахарєв А. Д. Політичні інститути і процеси в сучасній Україні: Навч. посібник / А. Д. Пахарєв. – К., 2011.

Пашук А. Українська церква і незалежність України / А. Пашук. – Львів, 2003.

Перепелиця Г. М. Без'ядерний статус і національна безпека України / Г. Перепелиця. – К., 1998.

Питюренко Е. И. Территориальные системы городских поселений Украинской ССР / Е. И. Питюренко. – К., 1977.

Пірен М. Етнополітика в Україні: соціо-психологічний аналіз. Навч. посібник / М. Пірен. – К., 2007.

Пістун М. Д. Основи теорії суспільної географії / М. Д. Пістун. – К., 1996.

Політична географія і геополітика: Навч. посібник / Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський та ін. – К., 2007.

Політична географія і геополітика: Навч. посібник / За ред. Б. П. Яценка. – К., 2007.

Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні: Навч. посібник / Ф.М. Рудич, Р.В. Балабан, Ю.С. Ганжуров та ін. – К., 2008.

Поросенков Ю. В., Поросенкова Н. И. История и методология географии / Ю. В. Поросенков, Н. И. Поросенкова. – Воронеж, 1991.

Романцов В.О. Населення України та його рідна мова за радянської влади та незалежної України (XX – початок XX ст.) / В.О. Романцов. – К., 2008.

Романюк А., Шведа Ю. Партії та електоральна політика / А. Романюк, Ю. Шведа. – Львів, 2005.

Російський імперіалізм / Упор. Т. Гунчак. – К., 2011.

Ротар Н. Ю. Політична участь громадян України у системних трансформаціях перехідного періоду / Н. Ю. Ротар. – Чернівці, 2007.

Рубл Б. Капітал розмаїтості. Транснаціональні мігранти у Монреалі, Вашингтоні та Києві / Б. Рубл. – К., 2007.

Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України / В. П. Руденко. – Львів, 1993.

Рудницький С. Огляд національної території України / С. Рудницький. – Берлін, 1923.

Рудницький С. Основи землезнавства України. – Т. 2: Антропогеографія / С. Рудницький. – Ужгород, 1926.

Рудницький С. Політична географія України / Упор., передм. П. Штойко. – Львів, 1998.

Рудницький С. Чому ми хочемо самостійної України / Упор., передм. О. Шаблія / Л. Рудницький. – Львів, 1994.

Рябчук М. Постколоніальний синдром. Спостереження / М. Рябчук. – К., 2011.

Світова та європейська інтеграція. Організаційні засади: Навч. посібник / За ред. Я. Малика, М. Мальського. – Львів, 2001.

Сенюшкіна Т.О. Попередження та врегулювання етнічних конфліктів: державно-управлінський вимір (проблеми теорії, методології, практики) / Т.О. Сенюшкіна. – Одеса, 2005.

Сергійчук В. Етнічні межі і державні кордони України / В. Сергійчук. – Вид. 3-є, доповн. – К., 2008.

Сич О., Мінаєв А. Світ у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.: основні тенденції політичного та соціально-економічного розвитку: Навч. посібник. – Чернівці, 2010.

Скорик М.Л., Харічков С.К., Андерсон Н.В. Єврорегіони на кордонах України / М. Л. Скорик, С. К. Харічков, Н. В. Андерсон. – Одеса, 2010.

Соколенко С. И. Производственные системы глобализации: Сети. Альянсы. Партнерства. Кластеры: Украинский контекст / С. И. Соколенко. – К., 2002.

Соколенко С. І. Глобалізація і економіка України / С. І. Соколенко. – К., 1999.

Сосновський М. Україна на міжнародній арені (1945–1965). Проблеми і перспективи української зовнішньої політики / М. Сосновський. – Торонто – Оттава, 1966.

Соціально-економічна географія України / За ред. О. І. Шаблія. – Львів, 1994.

Сухий О. Національна ідея в програмах та діяльності українських політичних партій Галичини (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / О. Сухий. – Львів, 1998.

Топчиев А. Г. Пространственная организация географических комплексов и систем / А. Г. Топчиев. – К., 1988.

Топчієв О. Г. Основи суспільної географії / О. Г. Топчієв. – Одеса, 2001.

Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики / О. Г. Топчієв. – Одеса, 2005.

Трохимчук С. В. Політична географія сучасного світу з основами геополітики / С. В. Трохимчук. – Львів, 1997.

Троян С. С. Порівняльні політичні системи сучасності (терміни, поняття, категорії): Навч. посібник / С. С. Троян. – Рівне, 2002.

Україна і світ (країни/території світу, показники соціально-економічного розвитку, зв'язки з Україною, офіційні контакти): Навч. посібник / За заг. ред. В. Є. Сахарова. – К., 2011.

Улюмян А. Р. Новая политическая география. Переформатируя Евразию. Историозованные зарубежные геоконцепты (конец XX – начало XXI в.) / А. Р. Улюмян. – М., 2009.

Хаггет П. География: синтез современных знаний / П. Хаггет. – М., 1979.

Харвей Д. Научное объяснение в географии / Д. Харвей. – М., 1974.

Хімченко О. Г. Політичні партії і виборчий процес в умовах розбудови демократичного суспільства / О. Г. Хімченко. – К., 2006.

Чорний С. Національний склад населення України в XX ст.: довідник / С. Чорний. – К., 2001.

Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії / О. І. Шаблій. – Львів, 2003.

Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. – Львів, 2001.

Шамборський Г. О. Регіональна політика Європейського Союзу: Навч. посібник / Г. О. Шамборський. – К., 2011.

Шведа Ю. Партії та партійна система України / Ю. Шведа. – Львів, 2001.

Шевчук Л. Т. Сакральна географія / Л. Т. Шевчук. – Львів, 1990.

Юраш А. Специфіка сучасної релігійної ситуації в Україні / А. Юраш. – К., 1996.

Яблонський В. Сучасні політичні партії України / В. Яблонський. – К., 1996.

Яценко Б. П. Політична географія: Навч. посібник / Б. П. Яценко. – К., 2005.

Barbag J. Polityczna geografia ogólna / J. Barbag. – Warszawa, 1987.

Busteed M. A. Developments in political geography / M. A. Busteed. – London; New-York, 1983.

Glassner M. Systematic political geography / M. Glassner, D. Blij, J. Harm. – New-York, 1980.

Johnston R. J. Geography and the State: an essay in political geography / R. J. Johnston. – London; New-York, 1982.

Norris R., Haring, L. Political geography / R. Norris, L. Haring. – Columbus, 1980.

Otok S. Geografia polityczna / S. Otok. – Warszawa, 1996.

Pancione M. Progress in political geography / M. Pancione. – London, 1985.

Short J. R. Introduction to political geography / J. R. Short. – London; Boston, 1982.

Навчально-методичне видання

ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ

(програма курсу, тематика лекційних та семінарських занять, завдання для самостійної роботи, програмові вимоги)

Навчально-методичний посібник
для студентів спеціальностей «політологія», «міжнародні відносини»
(освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр»)

Укладач – д. політ. н., проф. Монолатій І. С.

Навчально-методичний посібник з курсу «Політична географія» містить пояснювальну записку, тематичну структуру курсу, перелік питань, які розглядаються у рамках лекційних та семінарських занять, програмові вимоги, перелік визначень та понять навчального курсу, завдання щодо характеристики держав світу з використанням карти.

Політична географія (програма курсу, тематика лекційних та семінарських занять, завдання для самостійної роботи, програмові вимоги): Навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей «політологія», «міжнародні відносини» (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр») / Монолатій Іван Сергійович (укл.). – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2017. – 46 с.